

Trong ngõ hẹp CôngPoanh

Nhà số 9, ngõ Côngpoanh này là nhà riêng của mẹ chồng tôi. Bà cụ xây cất ngôi nhà này từ thế kỷ XIX. Nhà nằm trong một ngõ cụt, thuộc một khu phố nghèo của Pari. Sau Chiến tranh thế giới thứ nhất, mẹ chồng tôi mở nhà trọ. Trong số những người ở trọ nhà tôi lúc bấy giờ có một người thanh niên châu Á. Mẹ chồng tôi là chủ nhà, biết rõ tên của anh thanh niên ấy. Còn tôi, tôi thấy tên anh ta rất khó đọc và khó nhớ. Chúng tôi trong nhà quen gọi anh là "anh Trung Quốc" vì tưởng anh là người Trung Quốc.

"Anh Trung Quốc" ở trọ sống rất giản dị và hết sức đúng đắn. Khi nào người làm trong nhà đi vắng, mẹ chồng tôi thường sai tôi vào dọn buồng cho "anh Trung Quốc". Những lần như thế tôi mới có dịp thấy buồng ở của anh. Buồng nhỏ, kê vền vền một cái giường, một cái bàn và một cái tủ. Trong buồng có chậu rửa mặt, nhưng vòi nước thì ở ngoài đầu cầu thang. Lò sưởi không có, mà mùa đông ở Pari thì rất lạnh. Tôi nhớ rõ một lần tôi gõ cửa buồng anh để vào dọn dẹp. Anh chào tôi và bảo tôi: "Bà Giammô, bà cứ để đấy cho tôi. Tôi không muốn phiền bà. Bà để tôi tự làm được". Tôi thấy anh mặc quần áo ngủ và anh đang ngồi làm việc ở gần cửa sổ. Cửa mở, sợ gió lùa, tôi định đóng lại thì anh ngăn: "Bà Giammô, bà cứ để như thế cho. Không sao cả. Xin cảm ơn bà". Có lần tôi vào buồng anh để thay đồ trải giường cho anh thì gặp anh đang ngồi ăn cơm. Tôi thấy anh tay cầm bát cơm, tay cầm đũa. Anh nấu cơm bằng cái bếp còn để ở trong buồng. Anh chào tôi và nói: "Cảm ơn bà Giammô. Tốt lắm. Cảm ơn bà". Một lần khác bước vào buồng, tôi thấy anh đang ngồi viết và lại thấy anh bảo: "Bà Giammô, bà cứ để tôi tự làm lấy, tôi không giám phiền bà. Cảm ơn bà".

Vải trải giường trong buồng anh do nhà trọ cung cấp và thay đổi, nhưng quần áo của anh thì anh tự giặt lấy. Anh ăn ở ngăn nắp, trật tự, không ầm ĩ bao giờ và mẹ chồng tôi suốt mấy năm trời anh ở trọ không hề than phiền một câu nào về anh. Gia đình tôi đều nhận xét anh là người lịch sự, biết điều, đúng đắn và là một thanh niên nước ngoài rất nghèo.

Bỗng một hôm "anh Trung Quốc" từ giã nhà số 9, ngõ CôngPoanh của chúng tôi đi đâu chúng tôi không rõ. Chúng tôi thương anh thanh niên sống thanh bạch đến thế là cùng. Rồi tới năm 1946, tôi nhớ rõ một hôm có nhiều nhà nhiếp ảnh đến chụp ảnh sân nhà tôi và căn nhà tôi ở. Và hôm đó tôi đến làm ở Sở tôi - là cơ quan Cứu tế Pháp, các bạn đồng sự của tôi đưa báo cho tôi xem ảnh chụp ngôi nhà số 9, ngõ CôngPoanh của tôi và ảnh một vị Chủ tịch nước. Tôi nhìn ảnh và reo lên: "Ô! Đây là người ở trọ nhà tôi cách đây hơn hai mươi năm. Tôi nhận ra được rồi. Thì ra anh thanh niên châu Á ở nhà tôi hồi đó là Chủ tịch Hồ Chí Minh của nước Việt Nam ngày nay! Chủ tịch Hồ Chí Minh trở lại nước Pháp!".